ЄВРОПА 29.01.2024 | Маріанна Присяжнюк

Рік виборів у Румунії: загроза праворуч

Посилення праворадикальних партій може дестабілізувати не лише внутрішню політику Румунії, а й загальноєвропейську

2024 рік для Румунії ознаменується чотирма ключовими виборчими кампаніями. Розпочнеться він із виборів до Європейського парламенту в червні, за якими підуть осінні парламентські та місцеві вибори, а потім у грудні – президентські.

Поки офіційно передвиборчі перегони не розпочалися, партійні стратеги розмірковують над формуванням календаря виборів. Головні опоненти дискутують про три сценарії: проведення місцевих виборів одночасно з першим туром президентських, одночасне проведення першого туру президентських виборів і парламентської кампанії або проведення всіх кампаній окремо. Сильний аргумент на користь перших двох варіантів – можливість підвищити явку. Але ці варіанти можуть зіграти на користь однієї з партій, на що домінуючі політичні сили навряд чи погодяться.

Наразі політична арена країни перебуває у владі двох головних партій – Соціал-демократичної партії (PSD) і Націонал-ліберальної партії (PNL). Історично їхня підтримка коливається від 20 до 30 відсотків. Останніми роками свій вплив наростили нові політичні проєкти ультраправого спрямування. Одна з таких партій – «Альянс за союз румунів» (AUR) – може набрати близько 18 відсотків уже на майбутніх виборах до Європарламенту.

Головне завдання для PSD і PNL, які домінують, полягає в тому, щоб зрушити баланс на свою користь і отримати кілька

Згідно зі свіжими опитуваннями, PSD обходить президентських націонал-лібералів, як у контексті парламентських, так і президентських кампаній, хоча PNL все ж може зменшити розрив. Тому головне завдання для домінантних партій полягає в тому, щоб зрушити баланс на свою користь і отримати кілька критичних мандатів, які в

критичних мандатів

майбутньому могли б мати вирішальне значення для формування коаліції.

На місцях обидві партії також представлені більш-менш рівною мірою: і PSD, і PNL мають до 14 тис. мандатів, включно з мерами, місцевими депутатами і депутатами округів. Саме місцеві вибори стануть стартом для більш серйозного політичного протистояння на національному рівні й зададуть настрій виборцям.

Найбільш передбачуваними можна назвати вибори президента. Чинний лідер країни Клаус Йоганніс, представник Націонал-ліберальної партії, завершує другий президентський термін. Хоча про наміри балотуватися офіційно поки що не оголосив жоден політик, у соціологічних опитуваннях уже з'явилися фаворити. За попередніми даними, лідером серед виборців є нинішній заступник генсека НАТО Мірча Джоане (у 2005-2010 роках він очолював Соціал-демократичну партію), друге місце результати соцопитувань відводять нинішньому прем'єр-міністру, від тих самих соціал-демократів, Марчелу Чолаке. Також до трійки фаворитів входить лідер ультраправого «Альянсу за союз румунів» (AUR) Джордже Сіміон.

Варто враховувати загальноєвропейський тренд щодо посилення інтересу до ультраправих партій і вплив війни Росії проти України

Очевидно, що зовнішня політика Румунії залишатиметься орієнтованою на США, оскільки стратегічне партнерство між країнами є предметом регіональної безпеки.

Однак на підрив довіри до США та колективної безпеки у форматі НАТО спрямована риторика ультраправих проєктів, які співпрацюють з РФ. Зокрема, це проявляється в наративах про втрату Румунією суверенітету та безпідставних сподіваннях на захист у разі загрози з боку Росії. Так, після падіння на території Румунії уламків російських безпілотників ультраправі політики стверджували, що відсутність реакції НАТО на цей інцидент свідчить, що стратегічні партнери покинули Румунію, про що ті нібито попереджали.

Протести фермерів, що спалахнули на початку 2024 року та супроводжуються спробами з боку AUR і партнерів капіталізувати хвилювання на свою користь, також є яскравим прикладом втілення цілої гами геополітичних чинників і впливатимуть як на європейську

кампанію, так і на національні.

Значною мірою зовнішня політика Румунії визначається відносинами із сусідньою Республікою Молдовою, яка є частиною спільного румуномовного культурного простору. З огляду на той факт, що виклики для національної безпеки Республіки Молдова багато в чому пов'язані з повномасштабним вторгненням Росії в Україну, посилення стратегічного партнерства в тристоронньому форматі – Румунія, Молдова та Україна – є очікуваним та ймовірним. Нагадаємо, під час нещодавнього візиту президента України Володимира Зеленського до Бухареста було оголошено про стратегічне партнерство між Румунією та Україною, що можна назвати першим кроком до посилення позицій Бухареста на східному фланзі НАТО. І це – не предмет дискусій між PSD і PNL.

Але не варто забувати про загальноєвропейський тренд щодо посилення інтересу до ультраправих партій. Національні вибори відбудуться після європейської кампанії, запланованої в Румунії на 9 червня. У цьому контексті важливо відзначити посилення підтримки таких ультраправих проєктів, як AUR і SOS, які мають шанси пройти до Європарламенту. Джордже Сіміон і його політсила AUR, які опинилися в парламенті 2020 року, позиціонують себе патріотами й уніоністами. Але на практиці «патріотизм» Сіміона спрямований проти НАТО і ЄС, а також проти підтримки Кишинева. Лідером SOS є сенаторка Діана Шошоака, яка відкрито проводить консультації з посольством Росії, культивує реваншизм щодо територіальної цілісності України і, що примітно, один зі своїх виступів у парламенті завершила фразою «Слава Москві».

За минулі три роки AUR удвічі посилила свої позиції. Пандемія COVID-19 і подальша агресія Росії проти України сприяла просуванню ірраціонального й емоційного порядку денного всередині країни. У Румунії недооцінили ризики, пов'язані зі зростанням популярності радикальних проєктів і ролі Росії в їхній підтримці. Зараз AUR і SOS можуть дестабілізувати не тільки внутрішню політику країни, а й загальноєвропейський порядок денний.

Під час підготовки до виборів нинішній владі вдається капіталізувати підтримку України у

Під час підготовки до виборів нинішній владі вдається капіталізувати підтримку України у вигідний політичний слоган. У румунських ЗМІ з'являється тенденція аргументувати необхідність подальшої підтримки України на шляху до ЄС і НАТО можливістю для Румунії перестати бути

вигідний політичний слоган

прикордонною державою Альянсу і ЄС. Трансльований ультраправими партіями євроскептицизм і демонізація НАТО можуть посилитися в разі реального зростання їхньої підтримки.

Чим закінчиться цей рік виборів у Румунії, точно спрогнозувати складно. Зрозуміло, що внутрішні політичні кризи малоймовірні, першорядною залишається проблема посилення праворадикальних партій. AUR і SOS є головними провідниками російського впливу в Румунії, тож їхнє зміцнення означатиме пропорційну загрозу для двосторонніх проєктів з Україною та відповідних європейських ініціатив. Крім того, румунські ультраправі можуть посилити радикальні настрої в Європейському парламенті, що також може мати негативні наслідки на рівні ЄС.

Маріанна Присяжнюк

Маріанна Присяжнюк (Marianna Prysiazhniuk) – українська журналістка, дослідниця Віденського форуму за демократію та права людини, авторка публікацій інформаційного видання «Главком» і проєкту StopFake. Зараз досліджує стратегічні наративи зовнішньої політики Російської Федерації в аспірантурі Бухарестського національного університету.